

s.remissvar@regeringskansliet.se
s.hc@regeringskansliet.se

Yttrande över delbetänkande Stärkt pandemiberedskap (SOU 2025:48)

Diarienummer: S2025/00922

Länsstyrelsen Hallands yttrande över Socialdepartementets
delbetänkande Stärkt pandemiberedskap.

Sammanfattning

Länsstyrelsen är positiv till Socialdepartementets utredning, men vill framföra förbehåll om hur pandemitillsynen bör bedrivas för bästa utfall. Den operativa pandemitillsynen bör delas mellan länsstyrelserna och kommunerna. Kommunerna har bättre förutsättningar för att bedriva pandemitillsyn av serveringsställen.

Länsstyrelsen vill även vara tydlig med att arbete som läggs på Länsstyrelsen inte kan finansieras inom respektive myndighets befintliga ekonomiska ram.

Erfarenheter har aktualiserat behovet av att stärka efterlevnaden av kvinnokonventionen. Länsstyrelsen anser att lägesbildsrapportering ska inkludera ett jämställdhetsperspektiv. Det är även viktigt inför framtida pandemier att jämställdhetsanalyser ingår i beredskapsarbetet och dess planer.

Vid alla händelser anser Länsstyrelsen att det är av stor vikt att informationen är tydlig, inkluderande och lättillgänglig utifrån målgruppernas olika förutsättningar.

Länsstyrelsen i Hallands synpunkter

8 kap. 1 § Förslag till lag om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder

Under pandemin var Länsstyrelsen hårt belastad av arbetet med pandemitillsynen och annan viktig kontroll/tillsyn fick stå tillbaka (tex djurskydd inom animalieproduktionen, foder och livsmedel inom primärproduktionen). Den operativa pandemitillsynen bör därför delas mellan länsstyrelserna och kommunerna. Kommunerna har dessutom bättre förutsättningar än Länsstyrelserna för att bedriva pandemitillsyn av serveringsställen.

Länsstyrelsens pandemitillsyn med tillhörande administrativt arbete kan inte finansieras inom respektive myndighets befintliga ekonomiska ram.

8 kap. 2 § Förslag till lag om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder

I paragrafen bör även ordet *färdmedel* ingå. Tillsyn kommer att behöva utföras även på olika färdmedel såsom båtar, tåg, bussar och flyg. Det är inte tydligt nog i paragrafen att färdmedel ska ingå i rätten till tillträde.

9 kap. 15 § Tillsyn och befogenheter

Under covid-19-pandemin hade kommunerna (miljönämnderna) ansvar över serveringsställena och tillsynen enligt covid-19-lagen lades på länsstyrelserna. Länsstyrelsen tillsynsarbete resulterade i 1547 tillsynsärenden enligt diarieprogrammet Platina.

Det framstår som mer ändamålsenligt att behålla den uppdelning av ansvaret mellan kommunerna och länsstyrelserna som fanns under covid-19-pandemin och i stället försöka undanröja eventuella gränsdragnings- och samordningsproblem.

Miljönämnderna finns nära serveringsställena och har kunskaper om dessa och livsmedelsföretagarna sedan tidigare, samt har en helt annan lokalkännedom. Miljönämnderna har dessutom mycket större erfarenhet av tillsyn än vad länsstyrelserna har och jobbar dagligen

med smittskyddsfrågor i sitt arbete med livsmedelshantering enligt livsmedelslagen och hälsoskydd enligt miljöbalken.

9 kap. 18 § Information till allmänheten om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder

Länsstyrelsen anser det viktigt att informationen vid en pandemi är tydlig, inkluderande och lättillgänglig utifrån målgruppens olika förutsättningar.

9 kap. 19 § Kompletterande åtgärder för den som berörs av samhällsinriktade smittskyddsåtgärder

Uppdelningen att kommunerna genomför tillsyn på serveringar med flera är logiskt, de har uppgifter om vilka objekt som finns och har utarbetade rutiner utefter annan lagstiftning. Länsstyrelsen har inte lokalkännedomen såsom kommunerna har.

12 kap. Förslagets förenlighet med grundläggande fri- och rättigheter samt barns rättigheter

Det är positivt att utredningen tagit hänsyn till förslagets förenlighet med grundläggande fri- och rättigheter samt barnets rättigheter. Samtidigt saknas analys i förhållande till konventionsåtaganden som inte ges full effekt i den svenska grundlagen, såsom konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, konventionen om att avskaffa alla former av rasdiskriminering och kvinnokonventionen. De rättigheter som avses i dessa konventioner berör grupper som drabbas särskilt hårt vid isolering och sociala restriktioner. Rapporter från halländska skolor, funktionshinderråd, lokala och regionala dialoger om vårdsutsatthet samt kommunikationsinsatser under covid-19-pandemin vittnar om detta.

Flera studier, både i Sverige och internationellt har visat på en högre risk för allvarlig sjukdom och död i covid-19 i bland annat gruppen utlandsfödda. Med det i minnet bör jämlik tillgång till information, kommunikation, vård, vaccin och andra välfärdsinsatser under pandemiberedskap säkerställas genom ett rättighetsbaserat arbetssätt.

14 kap. Förslagens konsekvenser

Länsstyrelsen ser det som positivt att Folkhälsomyndigheten får den roll som föreslås. Utifrån ett socialt hållbart perspektiv är det även positivt att personer som isoleras får det stöd och den hjälp som behövs för att risken för smittspridning ska förebyggas eller minskas så långt som möjligt, samt att personen ska ges möjlighet till sysselsättning och sådan fysisk träning som är lämplig med hänsyn till hans eller hennes ålder och hälsotillstånd.

14 kap. 4 § Ekonomiska konsekvenser av utredningens förslag

Att Länsstyrelsen ska genomföra utredningens förslag inom befintlig ekonomisk ram är orimligt. Den årliga kostnadsökningen för länsstyrelsernas pandemiberedskap beräknas till 12,1 miljoner (s. 1062-1063), varav den samordnande länsstyrelsen får 1,1 miljoner motsvarande en hel årsarbetskraft. Övriga länsstyrelser får 550 000 kronor motsvarande en halv årsarbetskraft.

Utredningen uttalar dock (s. 1064):

”Länsstyrelserna bör tillföras medel för att upprätthålla beredskap för tillsyns- och samordningsansvar. Det bör dock övervägas om tillsynsansvaret för samtliga eller vissa länsstyrelser helt eller delvis kan finansieras inom respektive myndighets befintliga ekonomiska ram.”

14 kap. 5 § Jämställdhets- och jämlikhetskonsekvenser

Samtidigt som konventionsåtaganden behöver stärkas, är det positivt att utredningens förslag i andra delar kan bidra till en mer jämlik hälsa, både långsiktigt och vid pandemihantering såsom framkommer i kapitel 14.5.3.

Lägesbildsrapportering vid en eventuell pandemihantering bör inkludera ett jämställdhetsperspektiv. För stärkt beredskap inför framtida pandemier bör jämställdhetsanalys ingå i beredskapsplanerna. Detta då erfarenheter efter covid-19-pandemin har aktualiserat den negativa inverkan på kvinnors rättigheter och jämställdhet. Kvinnor och flickor är särskilt utsatta i kriser, framför allt har våldet mot kvinnor ökat. Restriktioner och isolering kan göra det svårare för våldsutsatta kvinnor att söka hjälp, samt ekonomisk

utsatthet kan drabba kvinnor hårdare på grund av otrygga anställningar eller deltidsarbete.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Claes Lindgren med brandingenjör Helen Stened som föredragande. I handläggningen har enhetschef Vanja Kinch, chefsjurist Peter Jupén, samordnare mänskliga rättigheter Lisa Hansson, jämställdhetssakkunnig Lizette Karlsson samt t.f. beredskapsdirektör Stefan Borgman medverkat.